

НЕМАЄ ПРАВДИ – НЕМАЄ ЧЕСТІ. І НАВПАКИ

Доля – не випадок, а предмет вибору: на неї не чекають, її виборюють. І дійсно, з самого дитинства, коли вже став усвідомлювати, я виборював свою долю постійно. І що характерно я завжди розраховував винятково на власні сили.

Своїм батькам Івану Кірсановичу і Фросині Панасівні завдячую за те, що вони, прості селяни, поставили мене на ноги, допомогли здобути улюблений фах, прищепили палку любов до своєї Батьківщини і її народу.

Для кожної людини настає час, коли вона мусить сказати своє Слово правди. Слово до колег і друзів, до фахівців, до нащадків, і для мене. На мою думку, такий час настав. Ще Гарацій писав, «сьогодні треба сказати те, що треба сказати сьогодні, все інше відкласти і сказати в слухний час».

У 2011 році наша країна буде святкувати 20-річницю незалежності України. І в цей рік мені хочеться поділитися з читачами деякими роздумами з приводу рідної історії нашої держави. Мабуть ці роздуми будуть не завжди веселими і стануть до вподоби не всім.

У 2001 році наказом ректора Черкаського інженерного технологічного інституту (нині Черкаський державний технологічний університет) була створена Кафедра історії України. І ось вже десять років кафедра обслуговує всі факультети університету.

За двадцять років новітньої історії України про події, що передували нашої незалежності, про складні кроки того часу на шляху розбудови державності написано не мало. Але читаєш деякі «спогади» і просто дивуєшся – не історія, а суцільні сутінки. Ті що були антигероями раптом стають постатями. Більш того події перекручуються, постають зовсім в іншому вигляді.

І тому я хочу поділитися своїми враженнями щодо історії. Історії держави на горде ім'я Україна.

Сьогодні дуже важко жити, коли навкруги туман обману і демагогії. Як ми ставимося до своєї рідної історії? У сучасній історичній науці в Україні прийшла ідеологія етнічна.

Раніше, в СРСР, визначним блоком тем – була Велика Жовтнева соціалістична революція, будівництво соціалізму і таке інше, які знаходилися під наглядом відділу ідеології ЦК, а в інших аспектах історики спокійнісінько займалися наукою.

Зараз, в умовах незалежності України, всі хочуть показати, як вони знають нашу рідну історію, починаючи від пересічного громадянина і закінчуючи високопосадовцями. Мене дуже турбує, коли вчені: доктори наук, професори філософії, технарі починають писати книжки з історії України і пишуть зовсім не те, що треба, показуючи свою умовну обізнаність в історії. Черкаси: Брама-Україна, 2009 автор пише, що Іван Виговський розгромив у 1659 році стотисячну

російську армію під Конотопом (с. 289). Трохи раніше на сторінці 246 автор пише, що під проводом гетьмана України Івана Виговського вщент розгромило під Конотопом більш ніж стотисячну московську орду.

Інші історики, а не філософи, пишуть що в цьому бою втрати московських полків становили 60 тисяч чоловік. Російські спеціалісти називають скромнішу цифру 4769. А чому такі розбіжності?

На моє переконання, тут ми маємо справу з міфотворчістю. Українців хочуть перекопати в тому, що вони дали москвичам по зубах. І що образливо. На прикладі Конотопської битви хочуть перекопати братні народи в тому, що українці і росіяни вікові вороги. Так може писати не вчений, а дилетант, чия голова забита націонал-патріотичним сміттям.

Мене більш усього бентежить, що так звані «великі» вчені пишуть у своїх книгах, де маніпулюють не учасники Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., а учасники «радянсько-німецької війни». І коли починаєш вести з ними розмову про це, то вони з великою пихатістю починають доводити свою правоту. І я зрадив, що у газеті «Сьогодні» від 12 березня 2011 року Міністр освіти і науки, молоді та спорту України Дмитро Володимирович Табачник у своєму інтерв'ю чітко сказав, що термін «Велика Вітчизняна війна» всюди відновлений. Про ОУН-УПА мова теж буде, але об'єктивна.

І як тепер ті «вчені», які на угоду комусь писали «радянська-німецька війна» будуть читати лекції своїм студентам? Крім того, хочу зазначити, що у 2004 і 2009 роках у видавництві «Наукова думка» (м. Київ) вийшли дві книги «Довідник з історії Лисянщини край козацький» та «Шевченків край». Історики-етнографічне дослідження». І що ми тут читаємо: «На фронтах радянсько-німецької війни 1941-1945 з липня 1941», «Ветеран радянсько-німецької війни 1941-1945 рр.», «З початком радянсько-німецької війни». Можна було б не писати це, але один з авторів цих книг, двічі лауреат Черкаської обласної краєзнавчої премії ім. М. Максимовича (2002, 2006 рр.). Виникає закономірне питання: А хто присуджує таку поважну премію імені такої видатної постаті українського народу? А мабуть такі «вчені», як і ті яким присуджена премія. За таке необхідно суворо питати і, мабуть, карати, а не гратися у жмуркову демократію.

Цим «ученим», мабуть, треба постійно згадувати роздуми історика В.О. Ключевського про роль історії в суспільстві. «... Історія вчить навіть тих, хто в неї не учиться; вона їх провчає за невігластво і зневагу».

І останнє хочу навести. Серед вчених не знайдеться жодного, хто б не любив свою країну – Україну. Всі і завжди підкреслюють це. А історики навіть ображаються, якщо їм говорити про любов до

України. А скажіть будь-ласка, можна любити рідну країну, якщо на історичному факультеті вищого навчального закладу немає кафедри історії України? На мою думку, це просто нехтування історії своєї країни. Можна привести тисячі аргументів, але все це не те. Немає кафедри, де вивчали б рідну історію. Ось вся Ваша любов і Ваш патріотизм до своєї рідної країни. На ці питання мабуть необхідно звернути увагу Міністерству освіти і науки, молоді та спорту України.

Хочу звернутися з великим проханням особисто до Міністра освіти і науки, молоді та спорту України Дмитра Володимировича Табачника. Ви – людина професіонал, людина, яка володіє всіма питаннями освіти і науки. Коли Ви виступаєте в програмі «свобода слова», Вас приємно слухати і насолоджуватися Вашими словами. Читаючи ваші статті в газетах, тільки дурний може не зрозуміти їх глибину і науковість.

Вельмишановний Дмитро Володимировичу, я звертаюсь до Вас і прохаю, якщо ми хочемо виховувати патріотів України, то необхідно збільшити години з історії України, і розпочинати читати лекції на другому курсі та продовжувати весь третій курс. Таким чином, лекції і семінарські заняття з курсу історії України проводити чотири семестри на 2 і 3 курсах. Закінчувати державним іспитом. Це моя особиста точка зору!

Це я торкнувся того, що більш усього наболіло і можливо про це дізнається Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

А взагалі я хочу сказати про свою кафедру історії України Черкаського державного технологічного університету про її роботу, про наукові досягнення, підготовку кадрів, виховні процеси і навіть відпочинок членів кафедри.

Історія – оголений нерв буття. Кафедра історії України посідає чільне місце в структурному підрозділі Черкаського державного технологічного університету.

Як розцінювати той факт, що в незалежній, самостійній країні – Україні, у вищому навчальному закладі немає кафедри рідної історії? І необхідно підкреслити, коли професор Бушин М. І. порушив це питання перед ректором, професором Юрієм Григоровичем Легою, то воно було сприйнято дуже схвально. І, завдячуючи ректору Ю. Г. Лезі, з'явилася кафедра історії України. Наказ був підписаний Юрієм Григоровичем 10 липня 2001 року.

Протягом цих років очолює кафедру доктор історичних наук, професор, академік Української академії історичних наук, заслужений працівник освіти України Бушин Микола Іванович.

Безпосереднє знайомство з кадровим потенціалом кафедри свідчить про те, що науково-педагогічні працівники та викладачі спроможні реалізувати програми, що відповідають сучасним вимогам освітньої та фахової підготовки студентів. Усі викладачі мають базову освіту, яка відповідає дисциплінам, що ними викладаються, та постійно підвищують свій професійний рівень. Якісне викладання дисциплін забезпечується кадровим складом кафедри, тут працює 9

викладачів, серед яких д.і.н., проф. М. І. Бушин; к.і.н., доц. І. Ю. Машенко; к.і.н., доц. А. І. Лисенко; к.і.н., доц. кафедри І. В. Перехрест; к.і.н., доц. кафедри О. С. Худолей; к.і.н., доц. кафедри А. Ю. Лега; к.і.н., доц. кафедри О. О. Яшан; к.і.н., доц. кафедри Ю. Ю. Ілляшенко; к.і.н., Л.М. Жицька.

Однією з форм підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників кафедри є аспірантура і докторантура, зокрема на кафедрі проводиться підготовка аспірантів та докторантів за спеціальністю 07.00.01 – «Історія України». Так майже всі викладачі кафедри нинішнього складу є випускниками аспірантури ЧДТУ. Методологічна підготовка аспірантів ведеться з урахуванням потреб університету в висококваліфікованих спеціалістах. За роки роботи кафедральної аспірантури було захищено 42 кандидатські та 4 докторські дисертації. 6 аспірантів та здобувачів уже завершили, завершують або інтенсивно працюють дослідженнями.

Викладач кафедри П. І. Губа захистив докторську дисертацію, а випускники аспірантури кафедри історії України Ю. П. Присяжнюк і Т. Д. Чубіна, також успішно захистили докторські дисертації. В. М. Лазуренко, О. Л. Хромова-Баранова завершують докторські дисертації і на 2011 рік планують їх захист.

Викладачами кафедри проводилися дослідження в рамках держбюджетної теми «Історія української державності» та «Сучасна історія України: регіональний аспект». Результатом цих досліджень став вихід друком низки монографій, зокрема «Етносоціальні та державотворчі процеси в Україні у III-VII столітті н.е.» (2004 р.), «На вітрилах державності. Особливості становлення та розквіту української державності в добу Національної революції середини XVII століття: політичний та соціально-економічний аспекти» (2004), «Розвиток української культури в добу Національної революції середини XVII століття» (2004) тощо.

На кафедрі діє методичний семінар, у процесі роботи якого викладачі мають можливість обмінюватися досвідом, розробляти нові форми роботи та підвищувати свій професійний рівень. Щорічно викладачами кафедри проводяться студентські олімпіади з історії України, історії української культури, соціології.

Кафедра широко використовує методи активного навчання: читання проблемних лекцій, підготовку студентами наукових робіт, тестову форму перевірки знань, інтерактивну форму проведення занять тощо.

Викладачі і аспіранти кафедри беруть участь у наукових конференціях, працюють над написанням наукових статей та монографій.

У 1998 році була видана наукова монографія «Становлення української державності в XVII ст. Богдан Хмельницький та його спадкоємці».

На кафедрі за останній час видано 10 навчально-методичних посібників, у тому числі «Курс лекцій з історії України» для студентів неісторичних факультетів, навчальний посібник «Історія України». Крім того, навчальний посібник «Історія України» було перекладено китайською, англійською, німецькою мовами, ведеться переклад бенгальською.

У 2001 році, в рік десятої річниці незалежності України, з ініціативи завідувача кафедри історії України д.і.н., професора М. І. Бушина започатковано видання серії історико-краєзнавчих книг «Черкаський край в особах. 1941-2001 рр.».

У даній серії автори зупинились на історії мікрорегіонів Черкащини, починаючи з 1941 року і закінчуючи 2001 роком, оскільки цей період історії дав нашій державі славетних синів і дочок, які силою, вмінням, досвідом і невтомною працею примножували і примножують багатство і велич нашої, нині самостійної Української держави.

У книгах серії зібрані матеріали про Героїв Радянського Союзу, Героїв Соціалістичної Праці, Повних кавалерів орденів Слави, героїв афганської війни, людей, які нагороджені орденом Леніна, осіб, яким присвоєно почесні звання. У виданнях зібраний матеріал про вчених, письменників, славетних людей (артистів, краєзнавців, композиторів, художників тощо). Окремий розділ присвячений здібним керівникам, організаторам, господарям. У кожній книзі історико-краєзнавчого видання подається короткий історично-краєзнавчий екскурс про історичні місця кожного району Черкащини сьогодні, а також хронологія найважливіших подій, що відбулися в тому чи іншому районі області в період з 1941 року по

2001 рік. Уже вийшло 12 книг даної серії і підготовлено 7.

Помітним явищем у науковому житті Черкащини стало видання навчального посібника для загальноосвітньої школи I-III ступенів Черкаської області «Історія Шевченкового краю». Її автори – д.і.н., проф. М. І. Бушин, к.і.н., доц. В. М. Лазуренко, к.і.н., доц. А. І. Лисенко та вчителька загальноосвітньої школи № 18 м. А. І. Черкаси Н. В. Гудачкова. Посібник знайшов схвальний відгук в інституті історії України НАН України.

Навчальний посібник присвячений подіям, що відбулися на території Черкаської області від початку Другої світової війни до здобуття Україною незалежності та сьогодення. У ньому показані трагічні події років окупації німецько-фашистськими загарбниками, повоєнна відбудова народного господарства області. Розглянуто період кризи та спроби реформування комуністичної системи. Остання частина навчального посібника охоплює події часу становлення та розвитку самостійної Української держави. На кафедрі започатковано також науково-популярну «Обереги Черкащини». На сьогоднішній день десять книг даної серії. Кожна книга має свою назву. Наприклад, «Мить і вічність. Уманщина», «Витязь над Дніпром місто Черкаси», «Крізь віки місто Канів», «Музи над Тясмином. Кам'янщина», «Трипільський дух витає над нами. Тальнівщина», «Кований із криці. Корсунщина», «Сонце над Тікічем. Лисянщина», «Пам'ять не згасне. Зверигородщина», «Серце української родини. Шполянщина».

Крім того, йде інтенсивна робота над навчальними посібниками «Проблемні лекції з історії України» «Історія української культури. Мистецький вимір», «Історія української культури. Курс лекцій», «Нариси історії Шевченкового краю у 2-х томах».

Підготовлені і готові до видання перший і другий томи «Енциклопедії сучасної Черкащини». Ці два томи охоплюють літери А, Б, В, Г. До 10-річниці заснування кафедри історії України вже вийшов фотоальбом «Доторкнутися вічності» і завершується книга «Благословенні Клію».

Завідувач кафедри Микола Іванович Бушин є засновником, а нині директором на громадських засадах музею історії Черкаського державного технологічного університету.

Складовою частиною науково-дослідної роботи кафедри є наукова робота студентів. Усі викладачі кафедри беруть участь у керівництві науково-дослідною роботою студентів. Основною формою роботи студентів є підготовка наукових доповідей і рефератів. Щорічно викладачі кафедри проводять студентські наукові конференції на факультетах, а потім підсумкову загальноуніверситетську конференцію з проблем історії України та соціології. Ними постійно проводиться й виховна робота серед студентів ЧДТУ. Під час навчального процесу викладачі кафедри сприяють утвердженню в них поваги до принципів загальнолюдської моралі: справедливості, патріотизму, гуманізму, доброти, стриманості, поміркованості. Кафедра намагається виховувати в студентства повагу до українських народних традицій та звичаїв, національно-культурних цінностей України.

Викладачі кафедри постійно беруть участь у виховних заходах кафедри, факультету, університету в цілому. На кафедрі проводиться активна науково-пошукова робота за такими напрямками як аграрна історія України; національні меншини України та українська діаспора; краєзнавство; історія Великої Вітчизняної війни та повоєнного періоду, воєнна історія.

У 2005 році учнями професора Миколи Бушина було створено Благодійний фонд. 19 грудня 2005 року в Черкаському державному технологічному університеті відбулася Презентація Благодійного фонду імені Миколи Бушина «Історична спадщина», мета якого – пошук здібних студентів, молодих науковців, краєзнавців і сприяння їм у їх науковій роботі. Фондом передбачається вручення щорічної премії за кращі наукові роботи. Створено комітет фонду у складі 10 осіб. Головою комітету є д.і.н., проф. Т. Д. Чубіна. До складу комітету входять к.і.н., доц. І. Ю. Машенко; к.і.н., доц. А. І. Лисенко; к.і.н., доц. Ю. І. Вовк; к.і.н., доц. А. Г. Томіленко; к.і.н., доц. С. І. Сташенко; к.і.н., В. Є. Вишневський; к.і.н. О. П. Прилуцька; к.і.н., доц. С. П. Тараненко; к.і.н. І. Г. Коваленко. Перша премія Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина була вручена на урочистих зборах з нагоди 70-річчя від дня народження Миколи Бушина. Вона складала 8 тисяч 200 грн. Також лауреату вручається диплом, срібна нагрудна і срібна настільна медалі. Вага нагрудної медалі 50, а настільної 70 грамів. Друга премія Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина була вручена Черкаському обласному краєзнавчому музею за популяризацію досягнень у науці професора Миколи Бушина 10 березня 2009 року. Вона складала 9 тис. грн. Третя премія благодійного фонду присуджена за створення циклу фільмів про вченого Миколу Бушина і була вручена журналістці Черкаської обласної телерадіокомпанії «Рось» Вікторії Міщенко і складала 10 тис. грн.

Крім того, фонд піклується і підтримує школярів, які захоплюються історією рідної держави. Таким чином, під егідою Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» у 2007-2008 навчальному році започатковано Перший регіональний конкурс з історії України серед учнів 11-х класів Черкаської області. Мета конкурсу полягає в тому, щоб підвищити роль, авторитет і престиж історичної науки серед учнівської молоді, вихованні шанобливого ставлення до рідної історії, культури і традицій українського народу.

Перший конкурс пройшов у 2008 році. Він був проведений на базі Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Першими переможцями стали учениця Корсунь-Шевченківської загальноосвітньої середньої школи № 2 Пасенко Тетяна Олександрівна, учень Смілянської загальноосвітньої середньої школи № 2 Сиченко Дмитро Сергійович, учениця Лебедівської загальноосвітньої середньої

школи Кам'янського району Ціперко Ольга Сергіївна. Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» нагородив переможців Першого регіонального конкурсу з історії України преміями в такому розмірі: перше місце – 500 грн., друге місце – 300 грн., третє місце – 200 грн. Крім цього, були вручені дипломи і медалі. І ще – за домовленістю з ректором ЧНУ переможці Першого регіонального конкурсу з історії України серед учнів 11-х класів (перші три місця) повинні зараховуватися на перший курс історико-філософського факультету Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького у 2008-2009 навчальному році за результатами співбесіди. Але, на жаль, цього не відбулося жодного разу.

Третій регіональний конкурс учнів 11-х класів з історії України під егідою Благодійного фонду імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» відбувся 23 квітня 2010 року. Переможцями третього регіонального конкурсу учнів 11-х класів стали Інна Іванюта (перше місце, м. Умань), Валерія Гавриленко (друге місце, м. Черкаси), Богдана Кодола (третє місце, село Шендерівка Корсунь-Шевченківського району).

Необхідно підкреслити, що без активної допомоги управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації всі конкурси не відбулися б. Обласне управління освіти зобов'язало Інститут післядипломної освіти розробити завдання для проведення цього конкурсу. Колектив кафедри дуже вдячний за активну участь у проведенні конкурсу Наталії Михайлівні Степановій, яка весь час була присутня на даному заході і відіграла тут велику роль. І не хочу нікого звинувачувати, але такий конкурс не відбувся в цьому році. Дуже було багато дзвінків з міст, але ми нічого не можемо зробити. Я особисто був у начальника управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації, але чіткої відповіді не отримав. Чому? Не розумію до цих пір. На мою думку, тут мабуть спрацювали заздрощі і вплинули на керівництво, від якого це залежить.

Метою фонду є також об'єднання зусиль істориків України в сприянні формуванню демократичної держави, підвищенню ролі та авторитету історичної справи в суспільстві і державі, сприяння розвитку історичної діяльності, захист і підтримка вчених-істориків, поширення традицій української історичної справи, сприяння розвитку і поглибленню міжнародних зв'язків істориків.

Колектив кафедри історії України співпрацює з науковцями інших навчальних закладів України, Росії та Білорусії, зокрема з Черкаським національним університетом ім. Б. Хмельницького, Донецьким національним університетом, Чорноморським державним університетом імені Петра Могили (Миколаїв), Інститутом перепідготовки профспілкових працівників (Республіка Башкортостан РФ), Курським педагогічним університетом (Росія).

Кафедра історії України – сьогодні

Кафедра історії України з 2005 року є ініціатором проведення в смт. Лисянка Лисянського району Черкаської області щорічної науко-практичної конференції, що має назву «Савранські читання», присвячені видатному педагогу Лисянщини С. Г. Савранському. За результатами конференції видаються збірки матеріалів. Крім того, М. І. Бушин є засновником Лисянського районного народного краєзнавчого музею та Меморіальної кімнати-музею в середній загально-освітній школі I-III ступенів № 2 ім. С. Г. Савранського.

У 2010 році в жовтні були проведені шості «Савранські читання». Крім цього, Благодійний фонд імені професора Миколи Бушина «Історична спадщина» заснував вручення кубку школі району, яка найкраще підготувалась до нового навчального

року. Директору школи вручається кубок і премія в розмірі 1500 грн. а другий кубок – класу – переможцю за навчальний рік Лисянської загально-освітньої школи I-III ступенів імені Сергія Герасимовича Савранського.

Серед перспектив розвитку кафедри на перше місце можна винести подальше вдосконалення своїх професійних навичок викладачами кафедри, співпраця та розширення зв'язків із колегами інших університетів України та Росії, подальша пошукова робота як у рамках власних наукових досліджень, так й розробка нових тем у контексті досліджень проблематики різних періодів історії нашої держави.